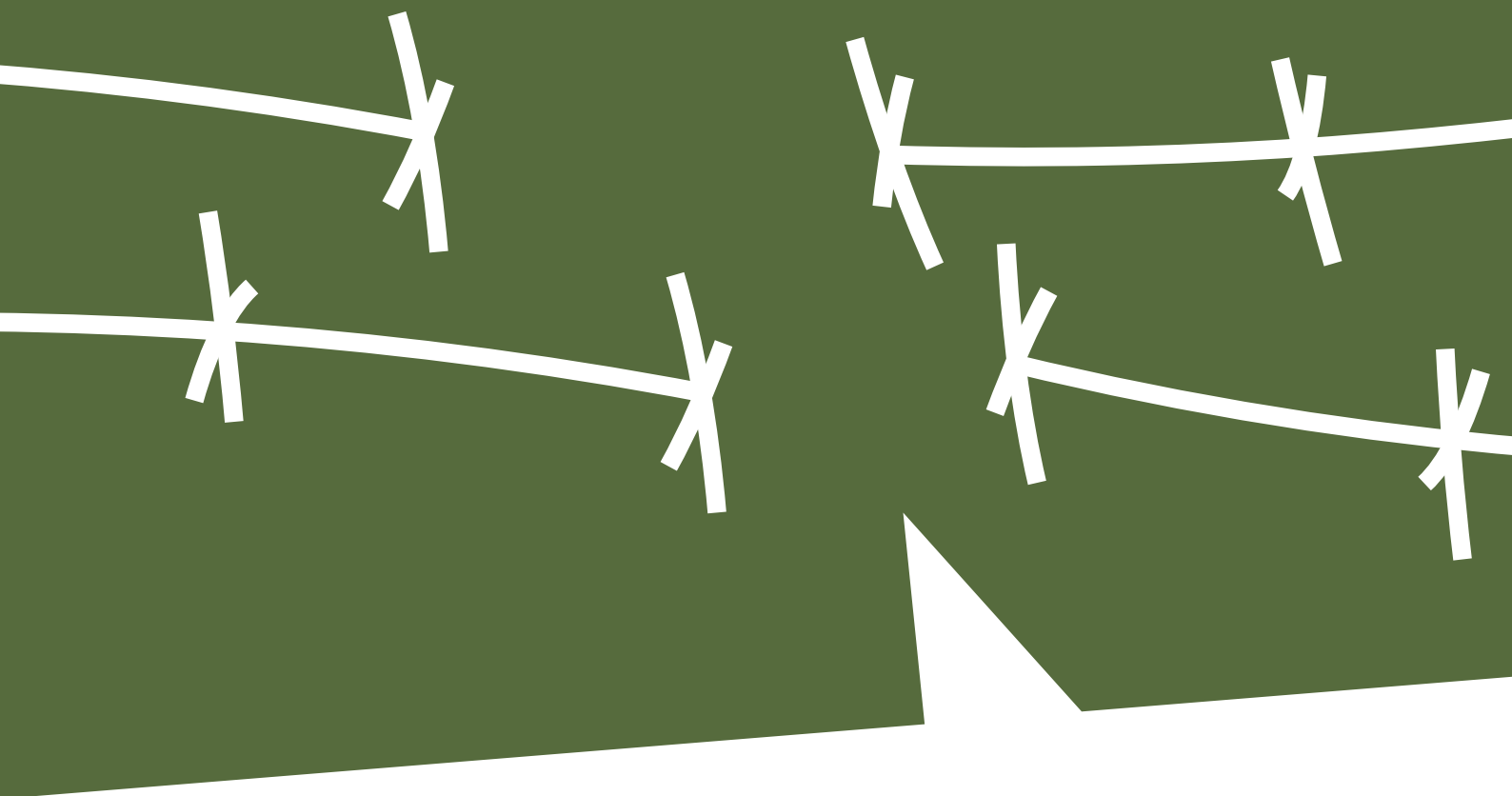

Fundació
Autònoma Solidària

UAB CAMPUS

El dret d'asil: **totes les persones** **podem ser refugiades**

**Proposta Pedagògica per a l'abordatge del
Dret d'Asil en espais d'Educació Superior**

Aquest recurs parteix d'una revisió i adaptació de materials formatius de la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR), de la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) i de la CEAR-Euskadi. Ha estat realitzat des de l'Àrea de Cooperació i Educació per al Desenvolupament de la Fundació Autònoma Solidària.

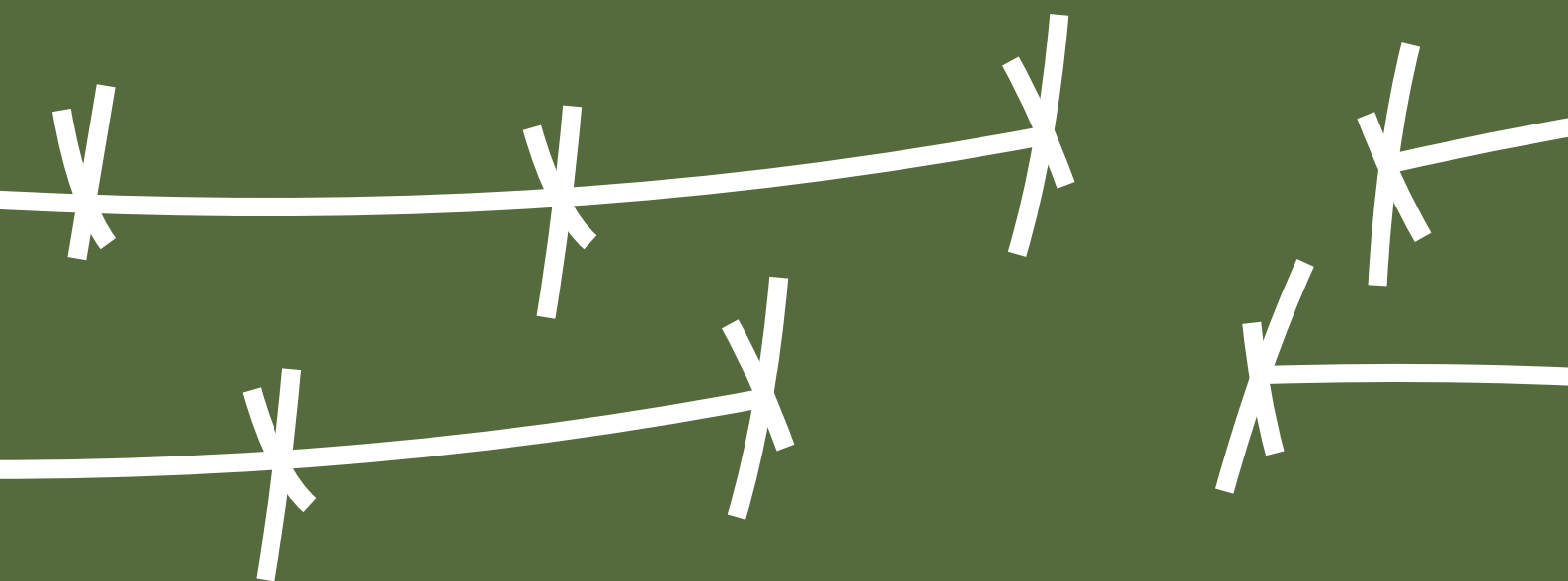
Volem agrair la participació de nombroses persones que han contribuït a l'elaboració d'aquest material: professorat i grups de recerca de la UAB, i professionals de l'àrea jurídica i de formació de la CCAR.

Aquest recurs pedagògic forma part del projecte "Enfortiment de la Universitat com a agent de canvi en pro dels drets de les persones refugiades i migrants", finançat per l'Ajuntament de Barcelona.

Índex

Introducció	4
Dret d'Asil: Marc jurídic i límits en les definicions	5
· Marc general	7
· Proposta didàctica	13
Asil i Gènere	17
· Marc general	17
· Proposta didàctica	25
Desmuntant rumors al voltant de les persones refugiades	30
· Marc general	30
· Proposta didàctica	39

Introducció

El tractament mediàtic i polític del fenomen migratori actual dibuixa un escenari de catàstrofe humanitària que, en clau de crisi, ha sacsejat consciències. Tot i que les mostres de mobilització ciutadana dels darrers anys evidencien la voluntat d'alguns sectors per actuar davant la situació d'injustícia global, el relat social construït al voltant dels fluxos migratoris està fortament influenciat per lectures parcials o superficials que s'allunyen d'un enfocament basat en l'efectiu compliment dels drets humans. Per altra banda, assistim a un creixement perillós dels discursos de l'exclusió que incrementen la vulnerabilització de les persones en cerca de refugi.

Com a institució educativa superior, dedicada a la docència, la recerca i la transferència, la universitat disposa de potencial i legitimitat per generar coneixement que, basat en l'evidència per canviar percepcions, permeti combatre discursos xenòfobs i racistes. La universitat té un rol clau en la formació de professionals que incorporin una mirada crítica i ètica en l'exercici de la seva futura professió, així com en la configuració d'una ciutadania socialment compromesa i políticament activa. A més de promoure el contacte amb informació objectiva, crítica i contrastada, els espais d'educació universitària poden facilitar eines per combatre els estereotips sobre els col·lectius de persones migrades, refugiades i associats a la diversitat cultural en general.

Des de la Fundació Autònoma Solidària, en coordinació amb la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat (CCAR), identifiquem la universitat com a peça clau i agent de transformació estratègic. Per tal de poder treballar aquesta temàtica en estudis d'Educació Superior i atesa l'escassetat de recursos d'àmbit universitari sobre dret d'asil, Proposem una guia pedagògica dirigida a un públic universitari que sorgeix d'una revisió, selecció i adaptació de materials formatius de la CCAR, de la Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR) i de la CEAR-Euskadi.

A continuació trobareu tres propostes pedagògiques per implementar-les a l'aula de manera efectiva que aborden diferents perspectives del dret d'asil. Aquestes propostes s'emmarquen a nivell teòric en els informes i materials de la CCAR-CEAR i s'han plantejat des d'un punt interdisciplinari perquè es puguin utilitzar en diferents disciplines.

DRET D'ASIL

Marc jurídic i límits en les definicions

MARC GENERAL

La guerra de Síria i els desplaçaments massius de població han posat el focus mediàtic en el tema del refugi i han propagat el concepte “persona refugiada”. No obstant això, sovint els termes es confonen i convé aclarir els conceptes de “protecció internacional” o “estatut de refugiat”, així com abordar i qüestionar els límits del sistema d'asil actual davant de la realitat dels desplaçaments forçosos que hi ha avui dia.

Tal com assenyalen els informes d'organitzacions especialitzades, els darrers anys han estat testimoni de l'èxode de persones més important des de la Segona Guerra Mundial. Segons les dades de l'ACNUR de juny del 2017¹, 65,6 milions de persones es troben avui dia en cerca de refugi, fugint de contextos i situacions que posen en risc la seva vida. Això suposa que cada minut hi ha 24 persones obligades a desplaçar-se de manera forçada.

I/ ELS ÉSSERS HUMANS ES MOUEN

Les migracions són inherents a la condició humana i formen part de la nostra història. Les persones hem migrat des dels principis dels temps, des de l'origen de la humanitat a l'Àfrica, ens hem mogut d'un lloc a l'altre per tot el planeta.

Ens hem mogut i encara avui ens movem a altres indrets, en la cerca inevitable i legítima d'oportunitats o d'unes millors condicions de vida. Massa sovint, però, hi ha persones que es veuen empeses a marxar d'on viuen, quan els seus drets humans es veuen violats. En el context mundial actual s'evidencia un augment de conflictes armats i de violència, de desigualtats i de pobresa, i cada vegada un impacte més gran del canvi climàtic.

Quan les violacions dels drets humans posen en perill la vida o seguretat de les persones, una de les principals conseqüències és el desplaçament forçat de la població. Tot i que les circumstàncies de cada desplaçament no són iguals, tant dels que ho fan a l'interior del seu país com dels que aconsegueixen travessar fronteres internacionalment reconegudes, totes les persones comparteixen “la fugida” com a factor principal per protegir les seves vides davant la constant violació dels seus drets humans.

¹ Segons el darrer recull estadístic de l'ACNUR, publicat a: <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>

Molts processos de migració són una barreja dels dos tipus de factors, millors oportunitats de vida i manca d'accés als drets humans fonamentals. La línia que separa migració forçada de migració voluntària és molt tènue.

Una persona refugiada és aquella que s'ha vist abocada a fugir i emprèn un desplaçament forçós del seu país per haver patit, o per tenir risc de patir greus violacions dels drets humans per part de l'Estat, per part de la població local o per part d'alguns individus. En aquests casos, les autoritats sempre toleren l'incompliment dels drets humans de manera deliberada, ja sigui perquè es neguen a proporcionar una protecció eficaç o perquè són incapaces de fer-ho.. Així doncs, s'inclou de forma implícita les greus violacions dels drets econòmics, socials, i mediambientals o els drets derivats de l'orientació sexual o del gènere, entre altres.

2/ PERSONES REFUGIADES I PROTECCIÓ INTERNACIONAL: ORDENAMENT JURÍDIC

a) Instruments internacionals

“En cas de persecució, tota persona té dret a cercar asil en altres països i a beneficiar-se'n. Aquest dret no podrà ser invocat contra una persecució veritablement originada per delictes comuns o per actes oposats als objectius i principis de les Nacions Unides.”

Article 14 de la Declaració Universal dels Drets Humans (1948)

La **Declaració Universal dels Drets Humans de 1948**, a l'article 14, reconeix el dret de tota persona a buscar asil en cas de persecució. Per tal de fer efectiu aquest dret, i així donar resposta als milers de persones refugiades que havia generat la II Guerra Mundial, es va adoptar en el marc de les Nacions Unides al 1951, la **Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels Refugiats** i posteriorment, al 1967, el **Protocol de Nova York**. Aquests són els dos instruments jurídics internacionals que defineixen el règim internacional de protecció de persones refugiades en el marc de les Nacions Unides, és a dir, estableixen drets i obligacions i tots dos són vinculants pels països que els han signat.

La **Convenció** estableix doncs el marc de protecció a les persones que pateixen un temor fonamentat de persecució, les quals es coneixen com a “refugiades”. Aquest temor pot ser per causes religioses, ètniques, polítiques o de nacionalitat, així com per pertinença a determinats grups socials. Quan l'estat d'acollida té acreditada la persecució, s'atorga un estatut de protecció, que és l'estatut de refugiat.

“(…) aquella persona que per tenir fonamentats temors de ser perseguida per motius ètnics, religiosos, polítics, de nacionalitat, o per pertinença a un determinat grup social es troba fora del país de la seva nacionalitat, i no pot, a causa dels esmentats temors, o no vol, acollir-se a la protecció de tal país. O que mancant-li nacionalitat (apàtrides) i trobant-se fora del seu país on abans tenia la seva residència habitual, no pugui, o no vulgui, a causa dels temors esmentats, tornar a aquell país.”

Queden excloses d'aquesta definició les persones que, amb motius fonamentats, se sospita que han comès un delictes contra la pau, o un delictes de guerra, contra la humanitat, o actes contraris a les finalitats i principis de les Nacions Unides.

El **Protocol de Nova York** de 1967 suposa l'eliminació de les restriccions temporals i geogràfiques que consignava la Convenció de 1951, ja que va ser elaborada com a resposta a les conseqüències de les dues guerres mundials i establia que les persones refugiades ho eren a causa dels esdeveniments ocorreguts abans de l'1 de gener de 1951 a Europa.

Motius de persecució

RAÇA O ÈTNIA: pel color, origen o pertinença a un grup ètnic.

Exemple: els Rohingya a Myanmar, els albins al Camerun o Malawi.

RELIGIÓ: per les creences teistes, no teistes o atees, per participació en cultes formals en privat o en públic, individualment o en comunitat.

Exemple: la comunitat copta a Egipte o els jueus durant la Segona Guerra Mundial a Europa.

NACIONALITAT: per la identitat cultural, ètnica o lingüística, pels orígens geogràfics o polítics comuns, o per la relació amb la població d'un altre Estat.

Exemple: les diferents nacionalitats de l'Antiga Iugoslàvia, els palestins.

OPINIONS POLÍTIQUES: per opinions, idees o creences sobre un assumpte relacionat amb els agents potencials de persecució i les seves polítiques o mètodes.

Exemple: Opositors polítics a Veneçuela, activistes polítics a la Xina...

PERTINENÇA A UN DETERMINAT GRUP SOCIAL: els membres comparteixen una característica innata, antecedents comuns, una característica o creença tan fonamental per a la identitat que no hi poden renunciar, O una identitat que es distingeix perquè la societat o l'agent perseguidor la considera diferent.

Exemple: les dones que poden patir mutilació genital femenina a països com Gambia, Sudan o Mauritània.

Cal afegir que altres organitzacions internacionals han ampliat o modificat la definició de persona refugiada i l'han adaptat o contextualitzat a les seves realitats.

L'Organització per la Unitat Africana (OUA) amplia a la seva Convenció del 1969² la consideració de refugiat a aquella persona que s'ha vist obligada a abandonar el seu país a causa d'una agressió externa, una ocupació o dominació estrangera.

La Declaració de Cartagena de Indias³ de 1984 amplia la definició de refugiada a aquella persona que fuig del seu país perquè la seva vida, seguretat o llibertat han estat amenaçades per la violència generalitzada, l'agressió estrangera, els conflictes interns, la violació massiva dels drets humans, etc.

b) Normativa europea

En l'àmbit comunitari, la Unió Europea considera, en el tractat de Maastricht de 1992, el dret d'asil com un interès comú dels països membres.

La **Convenció de Dublín de 1990** va intentar determinar la responsabilitat dels estats membres a l'hora d'estudiar sol·licituds d'asil. L'anomenat "sistema de Dublín" pretén establir uns estàndards de tots els països membres en matèria d'asil, però l'absència d'uns criteris comuns en aquest àmbit impedeix l'aplicació real d'aquest sistema.

A partir del **Consell de Tampere de 1999**, la UE decideix invertir més esforços per aconseguir un sistema comú d'asil en els següents anys. Es va treballar en aquest objectiu a través del Programa de l'Haia al 2004, del Llibre Verd al 2007 i del Programa d'Estocolm al 2010. No obstant això, actualment, la UE continua sense comptar amb un sistema d'asil homogeni. Tot i l'aprovació d'una sèrie de normes al 2013 (l'anomenat "Sistema Europeu Comú d'Asil" o SECA⁴), els països membres continuen aplicant criteris diferents a l'hora de gestionar les sol·licituds d'asil presentades en el seu territori.

Un aspecte important del sistema de Dublín és que obliga a les persones sol·licitants d'asil a presentar la seva sol·licitud en el primer país de la Unió Europea al que accedeixin i siguin registrades, encara que no coneguin l'idioma ni hi tinguin afinitats culturals.

² Instrument internacional aprovat per l'Organització de la Unitat Africana el 1969 com a complement regional a la Convenció de Ginebra de 1951. Aquesta Convenció, que va entrar en vigor el 1974, estableix els principis i la interpretació regional del dret d'asil, instant els estats africans a ratificar-la. Va ser elaborada com a resposta davant l'existència d'un nombre cada vegada major de persones refugiades en aquest continent i regula "els aspectes específics dels problemes dels refugiats a l'Àfrica".

³ Adoptada pel "Col·loqui sobre la Protecció Internacional dels Refugiats a l'Amèrica Central, Mèxic i Panamà: Problemes Jurídics i Humanitaris", com a complement regional a la Convenció de Ginebra de 1951. Es celebra a Cartagena, Colòmbia, del 19 al 22 de novembre de 1984.

⁴ Al 2013, la UE va aprovar una reforma de la legislació en matèria d'asil que es va materialitzar en: la Directiva sobre condicions d'acollida, la Directiva de procediment, el reglament Dublín III (604/2013) i el sistema Eurodac.

c) Legislació estatal

L'Estat espanyol reconeix el dret d'asil a la seva Constitució i el regula a través de la seva Llei d'Asil. La "Llei 12/2009 de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària", també coneguda com a Llei d'Asil, estableix els termes en què les persones nacionals de països no comunitaris i les apàtrides poden gaudir a Espanya de la protecció internacional constituïda pel dret d'asil i la protecció subsidiària, així com del contingut d'aquesta protecció.

Tanmateix, avui en dia, l'estat espanyol encara no l'ha dotada d'un reglament per tal d'aplicar-la. El desenvolupament reglamentari és el que fixa les condicions perquè una llei sigui efectiva. Si no hi ha reglament, hi ha determinats aspectes de la llei que no queden definits com s'han de complir.

3/ EL SISTEMA D'ASIL A L'ESTAT ESPANYOL

La Llei d'Asil contempla dos tipus de protecció internacional, de diferent nivell:

a) L'estatut de refugiat:

Es concedeix quan es reconeix la persona com a refugiada en virtut de la Convenció de Ginebra de 1951 i del seu Protocol de 1967. La persecució ha de complir els requisits de la definició.

b) La protecció subsidiària:

No es compleixen els requisits per obtenir un Estatut de Refugiat però sí que existeix un perill per la persona si torna al país d'origen. Existeixen motius fonamentats per creure que si la persona retorna al país d'origen s'enfrontarà a un risc real de patir danys greus (condemna a pena de mort, tortura, violència indiscriminada contra els civils...), i per això, no poden o no volen acollir-se a la protecció del país.

ESTATUT DE REFUGIAT

És la garantia màxima de protecció. Implica la retirada del passaport i la impossibilitat de viatjar al país d'origen mentre es tingui la protecció internacional. En termes generals, suposa la possibilitat de demanar la nacionalitat espanyola al cap de 5 anys de la concessió de l'estatut, tot i que en determinats casos es contemplin terminis més breus.

PROTECCIÓ SUBSIDIÀRIA

Es considera una forma devaluada de protecció, ja que si la persona pateix riscos de persecució greus s'entén que és refugiada.

Suposa una protecció menor que l'Estatut de refugiat i està supeditada a la revisió de la situació del país per la seva renovació.

4 / LÍMITS EN LES DEFINICIONS

El pas del temps i les diverses transformacions socials i polítiques ocorregudes a tot el món han evidenciat que existeixen moltes violacions dels drets humans que no estan contemplades en la definició de persona refugiada de la Convenció de Ginebra. Com a dret humà, el dret d'asil és un compromís que emana del dret internacional i que ha de garantir la protecció d'aquelles persones perseguides per una o diverses de les cinc causes recollides a la Convenció de Ginebra de 1951. No obstant això, aquesta definició és de per si limitada ja que s'enumeren els motius de persecució, ha estat utilitzada de forma molt restrictiva pels Estats i ha exclòs de la protecció a milions de persones que pateixen greus violacions de drets humans. Demostrar documentalment la persecució que s'està patint pot ser complicat o impossible i dificulta encara més el procés a algunes persones en cerca de refugi o a aquelles que encara no han patit una vulneració greu de drets, però la patiran si retornen al país d'origen. D'altra banda, és important tenir en compte que les persones que cerquen asil, acostumen a ser perseguides als seus països per múltiples raons i no una de sola. Tot i que els Drets Humans tenen com a característiques principals la universalitat, la indivisibilitat i la interdependència⁵, la Convenció de Ginebra protegeix els drets civils i polítics, però no fa referència als drets econòmics, socials, civils o ambientals de les persones.

Aquesta restricció a la definició de les violacions de drets constitutives d'asil pot considerar-se, en si mateixa, una limitació en l'exercici del dret si tenim en compte que les persones que pateixen vulneracions de drets de tipus econòmic, social, cultural i ambiental no són reconegudes com a refugiades per part de la comunitat internacional, malgrat haver d'abandonar els seus països d'origen per protegir les seves vides de constants violacions de drets.

Tot i que inclou el terme “determinat grup social” que permet certa flexibilitat en la seva interpretació i és suficientment ampli per incloure-hi altres formes de persecució, com les que es donen per l'orientació sexual i les persecucions per gènere, no ha estat fins 50 anys més tard que aquestes formes de persecució han entrat i actualment es troben en el debat sobre el dret d'asil.

Persecucions per motius de Gènere i Orientació sexual

Parlem de persecució per motius de gènere quan les violacions de Drets Humans estan relacionades amb el paper que se li assigna a una dona pel fet de ser-ho, o a qualsevol persona per la seva orientació sexual o per la seva identitat de gènere (dona, home, trans o altres). La violència de gènere, per orientació sexual o identitat de gènere, el tràfic de persones amb fins

⁵ Tal i com es fonamenta a la Carta de les Nacions Unides (1945) i a la Declaració Universal dels Drets Humans (1948)

d'exploració sexual, mutilació genital o el matrimoni forçat són situacions de discriminació que equivalen a persecució i que haurien de trobar emparament en la protecció internacional.

Les persecucions per raons de gènere no estan recollides de forma explícita a la Convenció. D'acord amb la Convenció de Ginebra, la legislació europea, (Directiva del Parlament Europeu i del Consell 2011/95), inclou en el motiu de persecució de pertinença a un determinat grup social “qüestions relacionades amb el sexe del sol·licitant, inclosa la identitat de gènere i l'orientació sexual”. La Llei d'Asil espanyola (Llei 12/2009, de 30 d'octubre, que regula el dret d'asil i la protecció subsidiària) recull gènere i orientació sexual dins del motiu de “grup social determinat”. No obstant això, el reglament de la Llei, que és el que fixa les condicions perquè sigui efectiva, encara no s'ha desenvolupat i les Directives europees d'asil no s'han transposat.

Drets Econòmics, Socials i Culturals i Ambientals (DESCA)

Podríem definir als DESCA com aquells drets humans que fan possible que les persones, de forma individual i col·lectiva, gaudeixin d'un nivell de vida adequat⁶.

Els Drets Civils i Polítics estan directament relacionats amb condicions per poder gaudir d'una vida lliure de **temor**, és a dir, sense por a patir amenaces, abusos, injustícies...

Exemple: dret a la vida, dret a la seguretat personal, dret a la igualtat davant la llei, dret a la llibertat de pensament, consciència, religió i expressió, dret a no ser detingut arbitràriament ni subjecte a tractes i penes cruels, inhumanes i degradants, ...

... els DESCA, d'altra banda, estan més estretament vinculats a condicions per poder viure lliure de misèria, és a dir, amb la satisfacció de les nostres necessitats bàsiques.

Exemple: dret a l'alimentació, dret a l'aigua, dret a l'habitatge adequat, dret a l'educació, dret a la salut, drets culturals, dret al treball en condicions equitatives i satisfactòries, dret a un medi ambient sa...

L'actual distinció entre “migrant econòmica” i “persona refugiada” posa sobre la taula el debat sobre si la violació dels drets econòmics, socials, culturals i ambientals poden ser interpretats com a supòsits que mereixen protecció internacional, i, més enllà, de fins a quin punt els països del Nord global són responsables de les situacions que empenyen a les poblacions dels territoris que conformen els països del Sud global a fugir de casa seva.

⁶ CEAR-Euskadi (2009) El derecho de asilo frente a la violación de los derechos económicos, sociales, culturales y ambientales.

Referència

Maleta pedagògica per a la inclusió de les persones refugiades a la nostra societat.
Primària, Secundària, Batxillerat i ed. d'adults, 2016

El dret d'asil davant la vulneració de Drets Econòmics, Socials, Culturals i Ambientals (DESCA), Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat, 2009

Legislació sobre Asil

Instrumentes jurídics Internacionals:

Declaració Universal dels Drets Humans, 1948

Convenció de Ginebra, 1951

Protocol de Nova York, 1967

Convenció OUA per la que es regulen els aspectes específics de problemes dels refugiats a Àfrica, 1969

Declaració de Cartagena d'Índies sobre els Refugiats, 1984

Normativa europea:

Tractat de Maastricht, 1992

Directiva 2011/95/UE, sobre requisits pel reconeixement de beneficiaris de la protecció internacional, i el contingut de la mateixa

Directiva 2013/32/UE, sobre procediments comuns per la concessió o retirada de la protecció internacional

Directiva 2013/33/UE, sobre normes per l'acollida de sol·licitants de protecció internacional

Reglament 603/2013/UE, relatiu a l'EURODAC i sobre la determinació de l'Estat membre responsable d'examinar la sol·licitud (Dublin III)

Normativa interna:

Constitució espanyola

Ley 5/1984, de 26 de marzo, reguladora del derecho de asilo y de la condición de refugiado (derogada)

Ley 12/2009 de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria

PROPOSTA DIDÀCTICA

Identificació de l'activitat

Temàtica: El dret a l'asil

Activitat: Cinefòrum

COMPETÈNCIES:

Competències específiques:

- Integrar la importància del dret com a sistema regulador de les relacions socials.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos vinculats a qüestions de protecció internacional.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Defensar oralment de forma clara i estructurada les idees, els treballs, informes, escrits i dictàmens.
- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.

Competències transversals:

- Capacitat d'anàlisi i síntesi
- Apreciació de la diversitat i multiculturalitat
- Desenvolupament d'un pensament i un raonament crític

Desenvolupament de l'activitat

I. TASQUES

1. Presentació del dret a asil: Conceptes clau i marc normatiu.

El/la professor/a exposa conceptes clau (facilitats en el marc d'aquesta proposta didàctica) sobre què és el Dret d'Asil, quins instruments es disposa per fer-lo efectiu i quines limitacions hi ha a la protecció.

2. Visionat de pel·lícula/documental

El/la professor/a pot facilitar unes pautes prèvies al visionat o també presentar les preguntes (o temes generals) que posteriorment dinamitzaran el debat.

L'organització del visionat dependrà dels drets d'exposició que disposi la institució. En la selecció del document audiovisual es pot tenir en compte la seva facilitat d'accés de forma autònoma per part de l'alumnat.

Propostes de pel·lícules:

Existeixen varis repositoris de pel·lícules i documentals disponibles en línia⁷. Aquí se'n proposen tres de més actuals que narren històries de persones refugiades a Europa.

Títol	Director/a	Any	Durada	País	Fitxa didàctica
<i>14 kilòmetros</i>	Gerardo Olivares	2007	95'	Espanya	Enllaç
<i>Welcome</i>	Philippe Lioret	2010	110'	França	Enllaç
<i>In this world</i>	Michael Winterbottom	2002	88'	Regne Unit	Enllaç

3. Debat: reflexió i debat conjunt

El/la professor/a dinamitzarà un debat que permeti l'aprofundiment en la temàtica. En cas que el grup sigui nombrós, es poden establir discussions en subgrups o en format seminari.

Es proposen algunes preguntes que poden servir per orientar aquest diàleg, que s'ha d'adaptar al cas concret de la pel·lícula o documental seleccionat i també de l'especialització de l'assignatura que aculli l'activitat.

1. Quines són les **raons** que porten al/s protagonista/es emprendre el viatge? Coneix el risc d'aquest viatge?
2. Es pot considerar que el/la protagonista pateix **persecució** al seu país? De quin tipus?
3. El/la protagonista pateix una **vulneració** greu dels seus **drets** fonamentals al seu país d'origen? Podria ser motiu per sol·licitar la protecció internacional?
4. Amb la informació que disposem, creiem que té **dret a sol·licitar asil**? Per què? Quins instruments legals l'empararien?
5. Quines condicions es donen **en trànsit**? Hi ha factors que empitjoren aquesta situació?
6. Una vegada a **Europa**, creus que la seva situació millora? En quin sentit?
7. Es pot prohibir **socórrer** algú?
8. És ètic acceptar l'entrada irregular de persones a un país per treballar? I si es fa de forma gratuïta?
9. Per què al país receptor hi ha resistències per acollir aquestes persones? Quines raons té l'Estat per negar tantes peticions d'asil?
10. Quin creus que és el **paper de la ciutadania** enfront a aquesta situació i com pots actuar des de la teva posició?

⁷ [Amnistia internacional](#): Les pel·lícules disposen de fitxes didàctiques que orienten l'activitat.

4. Conclusions. Reflexió de síntesi

Cada alumne/a elabora un petit text en què sintetitzi els aspectes que han sortit a la reflexió i diàleg grupal. No es tracta d'una activitat avaluativa dels aprenentatges sinó una aportació que pot donar orientacions al/la professor/a sobre què ha sigut rellevant per a l'estudiantat. Per això, la pregunta podria ser d'aquest tipus: quins tres aspectes han sigut més interessants o t'han cridat més l'atenció del debat? Per què? L'exercici pot ser de més curt o més llarg, segons l'interès de/la la/el docent, i incloure preguntes més reflexives o concretes per a la matèria.

II. PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT

	Tasca	Tipus d'organització	Temps	Material	Observacions
Sessió 1	Orientacions de visionat	Gran grup	10 min	Presentació	Es poden facilitar les indicacions per escrit
Treball autònom o visionat col·lectiu (segons drets)	Visionat	Treball autònom o visionat col·lectiu (segons drets) ⁸	Segons document 88-110 min	Pel·lícula (DVD, en línia...)	Cas que l'alumnat el visioni individualment, es pot confirmar la disponibilitat en biblioteques o plataformes en línia
Sessió 2	Debat reflexiu	Gran grup/ seminaris/petits grups	55 min	--	El docent proposa el fil conductor/temàtiques i modera el torn de paraules. Es disposa de preguntes (aprox. 7 min. per pregunta).
	Exercici de síntesi	Activitat individual	10-15 min.	Folis/ dispositiu mòbil	El lliurament es pot donar a l'aula virtual de l'assignatura

IV. VARIACIONS DE L'ACTIVITAT

A banda de la selecció del document a visionar, el/la docent pot oferir un ampli ventall de tasques que se'n derivin. A més del debat-cinefòrum, es poden proposar altres activitats com ara l'estudi de cas, la simulació de pràctica professional associada, un treball analític-reflexiu... que implica el lliurament d'una tasca avaluable per part de l'alumnat (individual o en grup).

⁸ Per a més informació o consultes sobre els drets d'exhibició de les pel·lícules, podeu posar-vos en contacte amb [Cultura en Viu UAB](#)

V. INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ

Qüestionari d'avaluació per a l'alumnat, per conèixer la seva percepció sobre l'assoliment dels objectius.

Qüestionari de valoració de l'alumnat

Aquest qüestionari vol recollir la valoració que fa l'alumnat de l'activitat realitzada. És un qüestionari anònim. El valor 1 és gens i el 4 és molt.

1. L'exercici ha contribuït a reflexionar sobre les condicions que motiven la cerca d'asil?
 1 2 3 4
2. Aquesta activitat m'ha ajudat a identificar dificultats que han de superar en el trànsit les persones que cerquen protecció internacional?
 1 2 3 4
3. L'activitat m'ha permès comprendre què és el dret d'asil i en quins supòsits es reconeix?
 1 2 3 4
4. Aquesta activitat ha facilitat que reflexionés sobre els motius pels quals els Estats mostren resistències a reconèixer aquest dret?
 1 2 3 4
5. Amb l'activitat he après quines són les mesures de protecció que es poden donar a aquestes persones?
 1 2 3 4
6. Aquesta activitat ha fet que modifiqués o matisés la meva percepció sobre les persones refugiades?
 1 2 3 4
7. L'activitat ha contribuït a millorar les meves competències professionals per atendre aquest col·lectiu?
 1 2 3 4
8. Identifica dos aspectes positius i dos negatius de l'activitat.

9. Propostes de millora o comentaris:

ASIL I GÈNERE

MARC GENERAL

Introducció

Aquesta guia vol oferir un marc teòric general i recursos pedagògics que facilitin el treball educatiu sobre qüestions d'asil i refugi amb perspectiva de gènere en l'àmbit universitari. No es tracta d'una guia de referència en teories de gènere, sinó d'un material que ens ajudarà a aclarir termes, i a fer visibles les situacions de vulnerabilitats que pateixen les dones migrades i refugiades. De la mateixa manera, ens permetrà treballar les temàtiques relacionades amb els diferents motius de persecució per gènere: violència sexual i de gènere, orientació sexual o identitat de gènere, tràfic de persones amb fins d'exploració sexual, activisme pels drets de persones LGTBI, mutilació genital i matrimoni forçat.

Segons la **Convenció de Ginebra** de 1951, s'estableixen **cinc causes de persecució** que són susceptibles de ser reconegudes com a motius per sol·licitar la protecció internacional: raça/ ètnia, religió, nacionalitat, opinió política i pertinença a un grup social determinat.

Les persecucions per raons de gènere no estan recollides de forma explícita a la Convenció⁹. La **legislació europea**, (Directiva del Parlament Europeu i del Consell 2011/95) relativa al dret d'asil, inclou, en el motiu de persecució de pertinença a un determinat grup social, recollit a la Convenció de Ginebra, "*qüestions relacionades amb el sexe del sol·licitant, inclosa la identitat de gènere i l'orientació sexual*". L'actual **Llei d'Asil espanyola** (Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària) recull la persecució per motius de gènere o orientació sexual, com a causa d'asil. No obstant això, el reglament de la Llei, que és el que fixa les condicions perquè sigui efectiva, encara no s'ha desenvolupat i les Directives europees d'asil no s'han transposat totalment¹⁰. Si no hi ha reglament, gran part de la norma no es compleix en la pràctica.

Parlem de **persecució per motius de gènere**, quan les violacions de Drets Humans estan relacionades amb el paper que se li assigna a una dona pel fet de ser-ho, per la seva orientació sexual o identitat de gènere (dona, home, trans, o altres).

⁹ No obstant això, diverses **directrius de l'ACNUR** assenyalen que aquest motiu ha de considerar-se inclòs en la referència a la "pertinença a un grup social determinat" i introdueixen la perspectiva de gènere als documents base sobre el dret a l'asil. Directrius de protecció internacional de l'ACNUR n.1: Persecució per motius de gènere en el context de l'article 1A (2) de la Convenció de 1951 i el Protocol de 1967 (2002).

¹⁰ Segons **l'informe del Defensor del Poble** (2016:26): "En el momento de redactar el presente informe, la Comisión Europea había enviado a España Carta de emplazamiento por la **falta de transposición de la Directiva sobre procedimientos de asilo 2013/32/UE36**. En cuanto a la Directiva sobre las condiciones de acogida 2013/33/UE, se evalúa actualmente la notificación de España sobre la plena transposición de la Directiva. Asimismo, la Unión Europea envió un dictamen motivado por la falta de comunicación de la trasposición de la Directiva relativa a los requisitos de asilo 2011/95/UE y el España ha notificado la transposición parcial"

La **violència per raons de gènere** es pot donar en els països **d'origen** (violació com a arma de guerra, mutilació genital, matrimonis forçats, etc...), en **trànsit** (violacions, captació de víctimes de tràfic d'éssers humans, especialment entre dones i nenes) i en els **d'acollida** (regulacions, instal·lacions no adequades).

Les dones, per la seva situació de desigualtat, i les persones no normativitzades (aquelles que per la seva identitat o sexualitat no s'ajusten al sistema heteropatriarcal), sofreixen discriminació i persecució. La persecució per motius de gènere, afecta generalment dones i també homes, i es pot manifestar per la imposició de lleis i normes socials, religioses o culturals discriminatòries, o de penes i càstigs per transgredir-les; tot plegat en l'entorn públic o privat i executat per agents estatals i no estatals.

Aclarim conceptes

“Gènere és la forma en què totes les societats del món determinen les funcions, actituds, valors i relacions que concerneixen a l'home i a la dona. Mentre que el sexe fa referència als aspectes biològics que es deriven de les diferències sexuals, el gènere és una definició de les dones i dels homes, construït socialment i amb clares repercussions polítiques. El sexe d'una persona és determinat per la naturalesa, però el seu gènere el construeix la societat.”

Nacions Unides, IV Conferència Mundial de les Dones, Beijing, 1995

La identitat de gènere es refereix al sentit que cada persona experimenta de manera interna i individual sobre el gènere, el qual pot o no correspondre al sexe assignat en néixer; incloent el sentit personal del cos i altres expressions de gènere (la vestimenta, la manera de parlar...)

EIGE – Institut Europeu d'Igualtat de Gènere

El terme **sexe** fa referència a les característiques fisiològiques diferents amb les que naixem. Quan parlem de **gènere**, ens referim a la construcció social d'aquests caràcters; a les actituds, comportaments i característiques que les societats atribueixen al sexe biològic masculí i femení.

Distingir entre sexe i gènere ens ajuda a entendre com, en un sistema patriarcal, van ser i són construïdes i reproduïdes les **desigualtats de gènere**. El sistema sexe/gènere articula les diferències entre homes i dones, que en un sistema patriarcal es transformen en desigualtats estructurals. L'assignació de rols en funció del sexe determina aquests trets de forma estereo-

tipada, i condiciona les relacions socials i afectives dels éssers humans en contextos culturals, socials, polítics i econòmics regits per **sistemes patriarcals**.

Per **patriarcat**, ens referim a un ordre social que defineix les relacions de poder a través d'un sistema de dominació dels homes cap a les dones. El patriarcat ha anat assumint diferents formes i manifestacions al llarg de la història, però avui en dia pràcticament totes les societats del món, independentment del seu nivell de desenvolupament socioeconòmic o les seves pautes culturals, són de caràcter patriarcal. Actualment parlem **d'heteropatriarcat**, ja que vivim en un sistema que no només promou la subordinació de les dones, sinó que condueix a actituds hostils contra sexualitats no normatives (homosexualitat i bisexualitat), i contra altres formes d'identitat (transsexualitat i transgènere).

I / FORMES DE PERSECUCIÓ PER GÈNERE

La discriminació en si mateixa no suposa persecució. Es considera persecució un patró de discriminació amb conseqüències essencialment lesives o que suposen una violació greu d'un dret humà.

A continuació, detallem algunes situacions de discriminació (inclosa la violència exercida contra les dones) que equivalen a persecució i que haurien de trobar empara en la protecció internacional.

Femicidi

El femicidi és un conjunt de violències dirigides específicament a l'eliminació de les dones per la seva condició de dones i d'aquelles persones que tinguin característiques identificades com a femenines. Busca el seu extermini material i simbòlic i el control de la seva mobilitat i la seva conducta en les esferes pública i privada.

Tràfic i prostitució forçada

El tràfic d'éssers humans és la “captació, transport, trasllat, acollida o recepció de persones, mitjançant l'amenaça o a l'ús de la força o altres formes de coacció”, és a dir “al rapte, a l'en-gany, a l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat o a la concessió o recepció de pagaments o beneficis per obtenir el consentiment d'una persona que tingui autoritat sobre una altra –amb fins d'explotació sexual”, segons el Protocol de Palerm de Nacions Unides¹¹.

En la seva obsessió per les polítiques de seguretat i de lluita contra la immigració irregular,

¹¹ *Protocolo para prevenir, reprimir y sancionar la trata de personas, especialmente mujeres y niños, que complementa la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional (2010)*

Europa ha bloquejat les seves fronteres a través d'un ampli dispositiu militar i policial que dificulta l'arribada de persones necessitades de protecció internacional i que ha convertit la fugida en una nova forma de violència. Cada cop són més les persones que, intentant arribar a un altre país, cauen en mans de les xarxes de contraban de migrants i de tràfic d'éssers humans.

Cal entendre les diferències entre el tràfic il·lícit de persones migrants (smuggling, en anglès, o tráfico, en castellà), i el tràfic d'éssers humans (en anglès, trafficking, i en castellà, trata). El tràfic d'éssers humans afecta col·lectius específics com ara dones en situació de vulnerabilitat o menors d'edat, i té la finalitat de l'explotació (de la prostitució aliena o altres formes d'explotació sexual, els treballs o serveis forçats, l'esclavitud o les pràctiques anàlogues a l'esclavitud, la servitud o l'extracció d'òrgans). Per aquest motiu és considerat una forma moderna d'esclavatge.

En el cas del tràfic de persones per a l'explotació sexual, moltes dones són captades per les xarxes de tràfic als seus països d'origen. Són amenaçades, obligades mitjançant l'ús de la força per persones amb autoritat sobre elles o enganyades a través de falses promeses o oportunitats laborals. La majoria no sap que serà obligada a exercir la prostitució; o si ho saben, desconeixen les condicions d'explotació a les quals es veuran sotmeses (violència, coaccions, amenaces a les famílies...). Les xarxes els hi faciliten diners, vies d'entrada i documentació. Una vegada als països de destinació es troben amb deutes molt alts que han de pagar prostituint-se i que les lliguen a la xarxa. Altres dones són captades en el camí. La seva fugida està relacionada amb altres persecucions de gènere com la violència masclista intrafamiliar, els matrimonis forçats o la mutilació genital femenina; o amb contextos de guerra i violència generalitzada on els seus cossos s'utilitzen com a camps de batalla.

Mutilació Genital Femenina

La mutilació genital femenina (més endavant MGF) és una forma de violència contra les dones, una pràctica ancestral que es perfila com una estratègia de control violent de la vida, el cos i la sexualitat de les dones, una violació greu i permanent dels seus drets.

La MGF consisteix en l'extirpació completa o parcial dels òrgans genitals femenins amb una finalitat no terapèutica que es duu a terme per raons culturals i socials. Es practica amb major freqüència a nenes d'entre cinc i catorze anys i habitualment està lligada a un ritu cerimonial de pas a l'edat adulta.

La vida de les dones mutilades no només es veu afectada físicament, amb conseqüències molt greus, sinó que l'impacte és integral i a llarg termini.

La MGF és una manifestació de la violència i la desigualtat de gènere que es nodreix i perpetua a partir d'una sèrie de conviccions i percepcions molt arrelades en les estructures socials, culturals i religioses connectades amb la violència estructural contra les dones

Matrimoni forçat

El matrimoni forçat (MF) o precoç a edats molt primerenques és una pràctica estesa al món,

una forma de tràfic d'éssers humans i una forma de violència de gènere. Partim de la definició del Consell d'Europa (2005), que inclou tant els matrimonis que resulten de la violència física i d'amenaques, com els consentits com a conseqüència de pressions emocionals, socials o de tipus econòmic; així com també dels matrimonis "pactats" per la família sense el consentiment vàlid de com a mínim un dels contraents. La complexitat del fenomen comporta l'existència d'un perfil de persones (sobretot dones), que poden trobar-se en situació de vulnerabilitat.

Aquesta pràctica ve acompanyada, en molts casos, per maltractaments continuats i contribueix a perpetuar un cercle de pobresa, violència i desprotecció, amb l'emparament de la comunitat i la tolerància i incapacitat de les institucions per protegir-les. La majoria d'aquestes dones estan exposades a l'abús i a les relacions sexuals forçades. Si decideixen trencar amb aquesta situació i refer la seva vida, es troben davant una violenta estigmatització, rebuig social i una possible persecució per part del marit, de la seva família i de la comunitat.

Violència masclista familiar

La violència contra les dones i les nenes emergeix com a resultat d'una manera històrica de relacionar-se en l'àmbit social i quotidià, en el qual les víctimes no han estat tractades com a subjectes de drets¹².

Parlem de violència i morts relacionades amb l'exigència de dots, l'homicidi per honor i la violència sexual en el marc de la parella, una realitat totalment invisible en totes les societats i cultures.

Diversitat sexual i identitat de gènere

Actualment, les lleis que criminalitzen les relacions entre persones LGTBI encara estan presents en 73 països, en 15 d'ells amb penes des de 15 anys de privació de llibertat fins a cadena perpètua, mentre que els territoris o països que les castiga amb penes de mort són 13 en total. A més, hi ha països on l'homosexualitat no està penada legalment però en els quals les persones LGTBI sofreixen de forma diària discriminació i crims d'odi.

¹² En l'àmbit del Consell d'Europa s'ha de tenir especialment en consideració el Conveni sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica o Conveni d'Istanbul (2011). Aquest Conveni determina explícitament que les dones poden estar subjectes a violència a causa del seu gènere. A més estableix el fet que certs tipus de violència, com la violència domèstica, afecta a les dones de manera desproporcionada i que múltiples formes de discriminació, pràctiques perjudicials i estereotips de gènere són el punt de partida d'una conducta violenta. Respecte a la situació de les dones migrades i refugiades, partint de la base que aquests grups no han de ser discriminats pel seu estatut legal, en el capítol VII de la Convenció, s'estableix que a causa de les diferents necessitats de les dones i els homes demandants d'asil, els estats han d'adoptar les mesures necessàries perquè la violència contra les dones basada en el gènere pugui reconèixer-se com una forma de persecució en el sentit de l'article 1A(2) del Conveni de Ginebra de 1951 i com una forma de dany greu que dóna lloc a una protecció complementària o subsidiària.

La persecució d'aquest col·lectiu es materialitza en violència sexual i de gènere, agressions físiques i psicològiques, tortura i assassinat a les mans d'agents estatals o membres de la comunitat o de la família, de falta de protecció policial, detencions arbitràries, acusacions de conducta immoral o desviada, extorsió, pena de mort. Els drets de les persones LGTBI es veuen sovint també limitats, parlem de la negació dels drets de reunió, expressió i informació, de discriminació en l'accés a serveis de salut, educació i ocupació, així com a altres serveis socials.

No podem passar per alt que lesbianes i dones trans, a causa de les desigualtats de gènere existents, sofreixen una major vulnerabilitat perquè la seva situació social i econòmica sol ser més precària i són objecte de greu violència física, psicològica o sexual. En el cas de les dones trans, en ocasions la falta de suport familiar, la privació d'ocupació i habitatge les obliga a exercir la prostitució, la qual cosa pot augmentar la seva vulnerabilitat.

2/ MIRADA DE GÈNERE EN EL FENOMEN MIGRATORI

La manca de vies legals i segures d'accés a la protecció internacional està portant a les persones que es veuen obligades a desplaçar-se dels seus països d'origen a emprendre rutes cada cop més perilloses. En aquest context, les dones tornen a ser un col·lectiu especialment vulnerabilitzat i susceptible de violacions de Drets Humans, i per tant convé incorporar la perspectiva de gènere en l'anàlisi dels fenòmens migratoris, des de la fugida del país d'origen fins al de destí, passant pels països de trànsit.

a) En trajecte

Actualment ens trobem en un escenari de blindatge de fronteres per part de la Unió Europea. El trànsit fins a Europa cada cop s'allarga més i a l'arribada, la possibilitat de ser retornada al país d'origen és molt alta.

Les dones i les nenes refugiades s'enfronten a alts riscos en el seu procés migratori, per la seva condició de dona. Parlem d'extorsió, explotació, violació, assetjament sexual, sexe de supervivència per poder pagar als intermediaris, matrimoni precoç, forçat o tràfic d'éssers humans. Les diferents formes de violència són perpetrades per traficants, grups criminals, personal de seguretat i els propis refugiats que es troben al llarg del viatge. Segons Nacions Unides¹³, 1 de cada 5 dones refugiades o desplaçades ha patit violència sexual.

¹³ Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides (2014)

¹⁴ Woman Refugee Commission (2016). [No Safety for Refugee Women on the European Route: Report from the Balkans](#)

b) A l'acollida

Un cop més, l'ACNUR i la Woman Refugee Commission¹⁴ denuncia que a la majoria de centres de recepció de persones refugiades i migrades els riscos de violència de gènere són elevats a causa del seu mal condicionament. La protecció i l'assistència a les dones durant la seva estada en camps dispositius de recepció o controls fronterers és insuficient i en la majoria dels casos, inexistent. En aquest context, els assetjaments i les intimidacions tenen lloc sense que el personal ho detecti. L'accés a atenció mèdica específica per a víctimes de violència de gènere presenta greus mancances, per falta de personal especialitzat i de recursos. Ens trobem, a més, amb insuficients traductores o intèrprets de sexe femení, fet que dificulta que les víctimes de violència o agressions sexuals les denunciïn.

Referències

CCAR – Marta Pérez Ramirez (2016) La invisibilitat de les dones refugiades

CEAR Euskadi – Itziar Gandarias (2017) Estoy viva. Cartografías de resistencias de mujeres provenientes de África subsahariana

CEAR Euskadi – Raquel Celis, Verónica Álvarez (2017) #Refugiadas: La trata con fines de explotación sexual en el contexto de militarización y cierre de fronteras

CEAR – (2016) Guia didàctica “Refugio por género”

Per aprofundir:

Marc legal

Convenció sobre l'Eliminació de de totes les formes de discriminació contra la dona

Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la Violència de Gènere

Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària

Directiva del Parlament Europeu i del Consell 2011/95

Declaració Universal dels Drets Humans

Conveni del Consell d'Europa sobre Prevenció i Lluita contra la violència contra les Dones i la Violència Domèstica (Conveni d'Istanbul, 2011)

Resolució 1468 del Consell d'Europa (2005) sobre Matrimonis forçosos i matrimonis infantils (en anglès)

Fonts internacionals

[ONU Dones](#) (veure publicacions)

[Plataforma d'Acció de Beijing](#)

[Informe Global sobre Tràfic d'éssers humans, UNODC, 2016](#)

[Organització Mundial de la Salut, sobre mutilació genital femenina](#)

[Campanya de la Secretaria General de l'ONU contra la violència cap a les dones](#)

[Protocolo para prevenir, reprimir y sancionar la trata de personas, especialmente mujeres y niños, que complementa la Convención de las Naciones Unidas contra la Delincuencia Organizada Transnacional, de Naciones Unidas, 2010](#)

[ACNUR- DIRECTRICES SOBRE PROTECCIÓN INTERNACIONAL: La persecución por motivos de género en el contexto del Artículo 1A\(2\) de la Convención de 1951 sobre el Estatuto de los Refugiados, y/o su Protocolo de 1967](#)

Organitzacions especialitzades

[Red Española contra la trata de personas](#)

[ACATHI](#), Migracions, Refugi i Diversitats LGTBIQ+

[SICAR/Adoratius](#): Drets Humans de les dones víctimes de tràfic d'éssers humans amb fins d'exploració sexual

[Noruega: avance histórico en los derechos de personas transgénero, Amnistía Internacional](#)

[Feminicidio.net](#)

[CEAR: España empieza a reconocer el derecho de asilo a víctimas de trata](#)

[CEAR-Euskadi: “Vivir sin miedo: La protección del asilo frente a la persecución por motivos de género”](#)

[La història de Fátima Djarra, víctima de la mutilació genital, mediadora de Médicos del Mundo](#)

[Save a Girl Save a Generation](#), ONG creada per l'activista Asha Ismail

[Fundación Daniela](#), per la defensa dels drets de menors trans

[Plataforma CEDAW Sombra España](#)

[Plataforma Muévete por la Igualdad](#): es de justicia. Ayuda en Acción, Entreculturas e Intered

[Burkina Faso y el matrimonio forzado, per Amnistía Internacional](#)

[Woman Refugee Commission \(WRC\)](#)

PROPOSTA DIDÀCTICA

Identificació de l'activitat

Temàtica: Asil i gènere

Activitat: Estudi de casos per a la realització d'infografies

COMPETÈNCIES:

Competències específiques:

- Conèixer els conceptes jurídics, socials i polítics en la promoció dels drets de les dones i del col·lectiu LGTBI.
- Identificar les representacions de gènere en l'abordatge dels processos de demanda d'asil.
- Adquirir els elements d'anàlisi del fenomen d'asil des de diverses perspectives
- Analitzar críticament l'impacte del sistema de sexe/gènere en els drets de les persones demandants d'asil.
- Identificar les dinàmiques d'asil com a procés social en un context de globalització.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a anticipació necessària a qualsevol acció.
- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.

Competències transversals:

- Capacitat d'anàlisi i síntesi, de manera crítica
- Habilitats en la gestió de la informació
- Apreciació de la diversitat i multiculturalitat
- Ús de diferents tecnologies de la informació i de la comunicació amb finalitats diverses.
- Treball en equip

Desenvolupament de l'activitat

I. TASQUES

1. Exposició de la problemàtica

A partir del marc teòric d'aquesta Guia, s'exposa el significat i les situacions en què una persona pot estar en situació de persecució per motius de gènere. Se n'especifiquen 6 tipologies. Es pot complementar amb el visionat conjunt dels [vídeos](#).

2. Recerca per grups

Distribuïts per equips, les persones participants han de realitzar una petita recerca al voltant d'una de les formes de persecució de gènere; cadascun dels equips té assignada una problemàtica (un total de 6 situacions). El grup ha de partir del visionat d'un petit vídeo de CEAR que contextualitza i presenta una situació.

La recerca ha de donar resposta a les següents preguntes:

- a. Quin dret fonamental és vulnerat? Per què aquest dret és vulnerat?
- b. En quins països del món es dona aquesta persecució? Quin abast té la problemàtica? Quantes persones pateixen aquesta persecució i quines són les formes?
- c. Quina és la protecció general/internacional que es dona a persones que pateixen aquesta situació de persecució? I quina protecció es dona a l'Estat espanyol?
- d. Com es desplega l'acollida social i legal al nostre país?
- e. Quines necessitats específiques no s'estan atenent i com es podrien abordar des dels països receptors?

L'estudiantat disposa d'una llista de recursos (webgrafia) on consultar i contrastar la informació, tant de fonts institucionals com d'organitzacions socials.

Una vegada obtinguda la informació cada grup elabora una **Infografia**, on es plasma de forma gràfica la informació recollida i on s'indiquin les corresponents fonts de les dades presentades.

3. Presentació d'infografies

Atès el format, es proposa facilitar la presentació del conjunt d'infografies a través d'una plataforma digital que comparteixi el grup classe. En cas que el grup sigui més reduït, cada equip de treball pot presentar les infografies al gran grup. El propòsit és que tots els equips coneguin la feina que ha fet la resta de grups i per tant, tenir una visió global i sintètica del conjunt dels casos que presenten diferents situacions de persecució per gènere. En cas que hi hagi diversos equips per cas, el/la docent pot seleccionar aquells que millor hagin plasmat la problemàtica.

4. Debat reflexiu

El debat gira al voltant de tres preguntes:

1. En **trànsit**, quines poden ser les vulneracions de drets que es trobin les persones que cerquen asil per aquest tipus de persecució?
2. En l'**acollida**, quines categories de discriminació es poden crear?
3. Com incorporem la perspectiva de gènere en l'actuació **professional** amb persones en situació de cerca d'asil?

II. PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT

	Tasca	Tipus d'organització	Temps	Material	Observacions
Sessió 1	Exposició	Gran grup - explicació docent (amb/sense ús de vídeos)	20-40 min	Presentació (pantalles) Enllaç amb els vídeos	Es pot destinar més temps en funció de contingut especialitzat que la/el docent consideri adient.
Treball autònom	Cerca i elaboració de infografia	Treball en grups (cada grup treballa un tema)	5 h	Alumnat disposa d'una webgrafia (a més cercar altres fonts)	L'alumnat ha de poder fer una primera aproximació. El treball autònom es dedica a la cerca d'informació, anàlisi i processament de la informació en forma d'infografia
Sessió 2	Presentació Infografies	Gran grup, exposició oral per equips	45 min	Infografies dels equips	La posada en comú de les infografies ha de servir per donar pas al debat
	Debat reflexiu	Gran grup, debat	45 min	--	Tancament

III. VARIACIONS DE L'ACTIVITAT

L'exposició inicial pot considerar-se de forma independent. Si es vol treballar la sensibilització, es poden seleccionar vídeos que acompanyin una breu exposició inicial i que convidin a preguntar-se: de quina problemàtica ens està parlant aquest cas? o com creiem que és la vida d'aquestes persones?

La presentació d'infografies així com el debat reflexiu es realitzen en una segona sessió. En cas que no es disposi d'una segona sessió, però s'hagi optat per realitzar la infografia, és recomanable compartir la feina feta amb el conjunt del grup classe.

IV. INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ

1. Qüestionari d'avaluació per a l'alumnat, per conèixer la seva percepció sobre l'assoliment dels objectius.
2. Graella d'avaluació de l'exercici

Questionari de valoració de l'alumnat

Aquest qüestionari vol recollir la valoració que fa l'alumnat de l'activitat realitzada. És un qüestionari anònim. El valor 1 és gens i el 4 és molt.

1. L'activitat m'ha permès comprendre què vol dir **persecució per gènere** en el cas de les persones demandants d'asil?

① ② ③ ④

2. L'exercici ha contribuït que conegui millor l'**abast** de la problemàtica?

① ② ③ ④

3. Aquesta activitat m'ha ajudat a identificar les **causes** de la vulneració del dret?

① ② ③ ④

4. Amb l'activitat he après quines són les **mesures de protecció** que es poden donar a aquestes persones?

① ② ③ ④

5. L'activitat ha contribuït a millorar les meves **competències professionals** per atendre aquest col·lectiu?

① ② ③ ④

6. Identifica dos aspectes positius i dos negatius de l'activitat.

7. Propostes de millora o comentaris:

Graella d'avaluació

A partir de l'exercici lliurat- **Infografia:**

CONTINGUT	1	2	3	4
Comprensió de l'enfocament de drets				
Anàlisi de la problemàtica des d'una perspectiva global				
Identificació de mecanismes de protecció				
Visualització de l'atenció professional en acollida				

FORMA	1	2	3	4
Presentació en format Infografia				
Expressió i ortografia correctes				
Utilització de fonts rigoroses i diverses				
Citació bibliogràfica correcta				

DESMUNTANT RUMORS AL VOLTANT DE LES PERSONES REFUGIADES

MARC GENERAL

El discurs mediàtic entorn als fenòmens migratoris i de cerca de refugi, així com sobre diversitat cultural en general, ha demostrat tenir un fort impacte en l'opinió pública i una correlació directa en la modulació del discurs de líders i institucions polítiques. Si bé milers de persones han mostrat en els darrers anys la seva inquietud davant d'allò que es coneix com a “crisi de les persones refugiades”, aquesta onada de solidaritat ha quedat condicionada a la importància mediàtica que se li ha anat atorgant en cada moment. A més a més, l'actual expansió de discursos xenòfobs, racistes i islamòfobs a l'argumentari polític penetren, cada cop més, en forma de pors i prejudicis a les societats europees.

A continuació s'exposen alguns dels rumors més freqüents juntament amb dades que els desmunten i una relació de fonts d'informació de consulta.

1) “Els refugiats estan envaint Europa”

Al 2015, la Unió Europea va rebre la xifra més elevada de sol·licituds de protecció internacional dels darrers anys, 1,2 milions de sol·licituds. Al 2016, segons fonts de l'Eurostat, en van rebre 1.259.995. Al 2017, però, aquesta xifra va caure un 43 %, situant-se en 706.913 peticions. Si bé continuem trobant-nos amb un nombre de sol·licitants d'asil superior als nivells previs al 2015, els territoris que conformen la Unió Europea no estan entre els països que acullen més població refugiada.

Als països fronterers a les zones de conflicte com ara el Líban o Jordània, la població refugiada representa el 25 % i el 8,7 % de les seves societats respectivament. Segons l'ACNUR, el 84 % de les persones refugiades estan sent acollides a països del Sud global, entre els quals encapçalen la llista Turquia (2,9 milions de persones refugiades al 2016), Pakistan (1,4 milions) i el Líban (10 milions).

La majoria de peticions d'asil fetes a països Europeus són rebutjades. Al 2017, l'Estat Espanyol va rebutjar dues de cada tres sol·licituds d'asil. Segons dades de l'Eurostat recollides per l'entitat, el 2017 d'un total de 13.350 resolucions, es van concedir tan sols 595 estatuts de refugiat, 4.080 reconeixements de protecció subsidiària i cap per raons humanitàries. Així mateix, el sistema de reubicació de les persones refugiades que arribaven a Grècia i Itàlia al llarg del 2015 no ha estat respectat pels països de la UE, deixant a milers de persones refugiades sense accés real al dret d'asil i en situacions humanitàries molt greus.

FONTS:

[EUROPEAN ASYLUM SUPPORT OFFICE \(EASO\)](#) – últimes xifres d’asil a Europa

[Anàlisi de CEAR](#) sobre resolucions de sol·licituds d’asil a Espanya durant el 2017

[Figures at a glance](#) de l’ACNUR – últimes xifres i estadístiques sobre asil a nivell mundial

[Global trends](#) de l’ACNUR – Tendències mundials en matèria de desplaçaments forçosos al 2016

[Països que acullen més persones refugiades segons ACNUR](#)

[Asylum quarterly report](#) de l’Eurostat

[Els acords UE-Turquia explicats per CEAR](#)

Eldiario.es: [España, entre los Estados que más han incumplido su cuota de refugiados junto a los países del Este](#)

2) “Entre els refugiats poden infiltrar-se terroristes”

Aquest prejudici envers les persones refugiades s’ha vist reforçat pels atacs que va patir Europa a França, Bèlgica i altres països que no formen part de la UE. És per això que alguns estats utilitzen aquests fets com a excusa per tancar fronteres.

El terrorisme és un fenomen mundial i respon a múltiples causes, entre d’altres l’exclusió social i la manca de polítiques que **incorporin una veritable perspectiva intercultural**. La possibilitat d’una infiltració per part d’alguna persona vinculada a diversos grups terroristes és molt remota ja que les persones refugiades passen per controls exhaustius a través del **Sistema Europeu Comú d’Asil (SECA)** on les bases de dades permeten a les forces policials comparar empremtes dactilars amb finalitats preventives de detecció i, fins i tot, d’investigació de delictes de terrorisme.

De fet, les persones provinents de països del Pròxim Orient són les que pateixen més l’escala de violència, segons l’**Índex Global de Terrorisme**. Cinc països concentren dos terços de totes les morts per terrorisme: Iraq, Afganistan, Síria, Nigèria i Pakistan. Per tant, **les persones d’aquests països són les principals víctimes del terrorisme**. Grups terroristes com l’Estat Islàmic consideren que les persones que **fugen de les zones que ells controlen** són traïdores. Per tant, les persones refugiades són víctimes per partida doble: perseguits pels grups terroristes i per la manca de voluntat d’Europa d’oferir-los asil. El que busquen és la pau i la seguretat de les seves vides, doncs són les principals víctimes del terror.

FONTS:

[Esquema](#) del procediment de sol·licitud d’asil a l’estat espanyol, de CEAR.

[Sistema Europeu Comú d’Asil \(SECA\)](#)

Global Terrorism Index

Informe CEAR sobre la reforma del SECA

Amnistia Internacional: *The circle of hell, barrel bombs in Syria, Aleppo*

Alerta! Informe anual sobre conflictes, drets humans i construcció de pau de l'Escola de Cultura de Pau.

Escola Cultura de Pau: *Quan després d'atacs violents sorgeixen les pors*

El Diario de la Educación ante los atentados de Barcelona y Cambrils

3) “Amb l'atur que hi ha a l'estat espanyol, no ens podem permetre l'acollida de persones refugiades”

La història de la humanitat ha anat sempre de la mà de les migracions. La presència dels éssers humans a tots els llocs a la terra és, per tant, el resultat del moviment continu de les persones: la migració, forçada o voluntària, és un tret definitori de l'ésser humà.

El nombre total de persones refugiades (amb un estatus de protecció internacional concedit o sol·licitants d'asil) a l'estat espanyol era, a finals del 2016, de **33.360 persones**, un percentatge ben petit respecte al total de la població espanyola, i per tant el seu impacte a nivell d'ocupació laboral és igualment escàs.

La crisi que està afectant a tots els nivells genera **prejudicis i rumors** sobre els col·lectius més vulnerables, com les persones estrangeres, fet que provoca que els recaigui de manera injusta la culpa del que està passant.

Segons la **Xarxa Antirumors de Barcelona Acció Intercultural**: “Durant el període de creixement econòmic la població estrangera va ocupar nínxols de feina on la població autòctona era deficitària”. És a dir, la població estrangera va arribar sota demanda del mercat laboral i per complementar la mà d'obra autòctona.

Per altra banda, convé remarcar que tant a nivell espanyol com **europeu**, els diners que s'estan invertint en control i militarització de fronteres per impedir l'entrada de persones en cerca de refugi és molt superior a les partides destinades a l'acollida i integració de persones refugiades. Segons **Amnistia Internacional**, entre 2007 i 2013 Espanya va dedicar 289.394.768 euros a seguretat pels 9.342.834 euros per millorar la situació de persones sol·licitants d'asil. Són 280 milions de diferència.

FONTS:

ACNUR: Estadístiques mundials sobre persones refugiades de 2016

Xarxa Antirumors de Barcelona

Diari ARA: [La UE triplicarà el pressupost per reforçar el control de les fronteres i la immigració](#)

Diari ARA: [Els nous pressupostos de la UE: més diners per a les fronteres, retallades en agricultura i nous fons anticrisi](#)

Transnational Institute, Statewatch, Centre Delàs de Estudios per la Pau, NOVACT i Centro de Educación e Investigación para la Paz (CEIPAZ): Informe [“Les forces del mercat. L’auge del complex industrial de la seguretat de la UE”](#)

Amnistia Internacional: [Mentiras y medias verdades sobre las personas migrantes](#)

Amnistia Internacional: [Las políticas migratorias de la UE ponen en peligro vidas y derechos](#)

Informe Centre Delàs d’estudis per la Pau: [Expandiendo la Fortaleza: Las políticas de externalización de las fronteras de la UE](#) (Mark Akkerman)

4) “La solució perquè no vinguin és aixecar tanques”

El [dret d’asil](#) és un dret humà i els estats tenen l’obligació de donar protecció a aquelles [persones que el sol·licitin](#). Veiem com la resposta de la UE davant de l’èxode més gran humà des de la Segona Guerra Mundial, no respecta aquesta obligació.

Com a conseqüència, la majoria de les persones que escapen de la guerra no troben cap altra alternativa que creuar les fronteres i el mar a mans de xarxes de tràfic, en embarcacions extremadament precàries i perilloses. La solució és, ara més que mai, l’obertura de vies legals. En aquest sentit, diverses [organitzacions internacionals](#) reclamen a la Unió Europea mesures per fer efectives les [vies segures](#) per garantir el dret d’asil.

Actualment és més rendible el [tràfic de persones](#) que el tràfic de drogues. Inicialment se’ls promet que viatjaran en un vaixell segur i amb capità, però no és així, viatgen amb barques. Segons [The Migrant Files](#), es calcula que des d’inicis del segle XXI fins al 2016, la UE ha invertit prop de 11.300 milions d’euros en deportacions, a més de 955 milions en control de fronteres, 230 milions en investigació de noves formes de control fronterer, 225 milions en l’adquisició de nova tecnologia pel control de fronteres, 77 milions en la construcció de tanques, 75 milions en assistència tècnica a països del nord d’Àfrica i 46 milions en la construcció de centres de detenció fora de l’espai de la Unió Europea.

FONTS:

Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR): [Derecho de Asilo](#)

ACNUR: [Asilo: definición y características básicas](#)

Eldiario.es: [“La ONU carga contra el acuerdo sobre refugiados de la UE: “No es consistente con la legislación”](#)

CEAR: *La falta de vías legales alimenta el tráfico de personas*

Intermón Oxfam: *¿Por qué pedimos vías seguras y legales para las personas que huyen buscando refugio?*

The Migrant Files

Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels Refugiats (1951)

Protocol de Nova York sobre l'Estatut dels Refugiats (1967)

Informe de la Europol sobre tràfic de persones (2015)

5) “Europa té una política de portes obertes?”

Dels més de 65 milions de persones desplaçades de manera forçada que hi ha en tot el món, **més del 80 % es troba en països limítrofs als països d'origen** degut, entre d'altres raons, que la majoria d'elles tenen l'esperança d'un retorn ràpid a casa seva.

Els estudis mostren que la gran majoria de persones desplaçades tornen al seu país d'origen quan el conflicte s'acaba per tal de reunir-se amb les seves famílies i antigues vides un cop s'ha resolt la situació.

Per això, països com Turquia, Pakistan, el Líban i l'Iran havien acollit a finals del 2016 a **més de 5 milions de persones refugiades** mentre que la Unió Europea (formada per 28 estats) ha rebut **1,2 milions de persones refugiades** al 2016 i no ha complert el **compromís** adoptat al 2015 de reubicar a 180.000 persones refugiades atrapades a Itàlia i Grècia.

A més, Europa ha **negociat amb Turquia** l'expulsió de les persones extracomunitàries que arriben a les costes gregues de forma il·legal, vulnerant normes internacionals, i ha bloquejat la ruta dels Balcans per on estaven arribant un gran nombre de persones, entre les quals es troben potencials sol·licitants d'asil.

FONTS:

Intermón Oxfam: *Un reparto desigual ¿Qué países acogen a más refugiados?*

ACNUR – Global Trends 2016

EUROSTAT – Asylum Applicants in the EU

Eldiario.es:

» *España, entre los estados que más han incumplido su cuota de refugiados junto a los países del Este*

» *La Unión Europea confirma su portazo a los refugiados en 24 horas*

» *Dos años del acuerdo UE-Turquía: 13.000 refugiados atrapados en las islas y 2.000 personas deportadas*

6) “Acullen refugiats i els donen ajudes, mentre que la gent està a l’atur”

El programa d’acollida per a persones sol·licitants d’asil a l’Estat espanyol té una durada d’entre 18 i 24 mesos, de conformitat amb les directives europees en la matèria. Aquest programa consta de tres fases: acollida, integració i autonomia. Passat aquest temps, aquestes persones no tenen més ajudes que les que puguin ser ateses per Serveis Socials generalitzats, si ho necessiten.

Durant la primera fase, d’una durada de 6 a 9 mesos segons el grau de vulnerabilitat de la persona, es cobreixen les seves necessitats bàsiques: pot estar allotjada en un dispositiu d’acollida específic i rep atenció psicosocial, així com classes d’introducció a l’idioma i a l’entorn.

La segona fase se centra en promoure la integració de la persona sol·licitant d’asil, a través del reforç del coneixement de l’idioma, l’homologació de títols i la formació. Durant aquest temps, la persona ha de buscar habitatge i rep una ajuda per pagar el lloguer.

Finalment, la tercera fase se centra en aconseguir l’autonomia de la persona, reforçant les actuacions d’inserció sociolaboral. Durant aquesta fase, no es reben ajudes econòmiques per part del programa estatal d’acollida.

Recordem que les persones que fugen de persecucions es troben moltes vegades en situacions d’estrès post-traumàtic, que poden tenir menors a càrrec, i que sovint no coneixen la llengua i la cultura del país d’acollida, pel que un primer acompanyament integral i especialitzat és necessari. Per això, són entitats especialitzades que duen a terme els programes d’acollida.

Països com Dinamarca, Suècia i Alemanya han aprovat lleis que inclouen confiscar les pertinences de les persones que demanen asil per tal de sufragar despeses.

FONTS:

Esquema del programa d’Asil estatal de CEAR

ACNUR: *Salud de los refugiados: superar el miedo tras el desplazamiento*

7) “Els refugiats venen de Síria”

A finals de 2017, la guerra de Síria ja havia forçat el desplaçament d’11 milions de persones, d’aquesta xifra, 5,4 milions corresponen a persones que han marxar a l’exili, segons l’ACNUR. Aquest conflicte que ja dura més de 7 anys, ha provocat l’èxode més gran des de la fi de la Segona Guerra Mundial.

No obstant això, les persones també fugen d’altres conflictes més invisibilitzats als mitjans de comunicació com són l’Iraq, l’Afganistan o Mali, entre d’altres. Així mateix, és important remarcar que a Catalunya la majoria de sol·licitants d’asil provenen d’Ucraïna, fugint d’un

conflicte molt proper a nosaltres i que sovint no tenim present. A nivell estatal, la nacionalitat que més va demanar la protecció internacional al 2017 va ser [Veneçuela](#).

No totes les persones fugen de conflictes armats: el país pot estar en pau, però les persones o certs grups de persones poden patir greus vulneracions de drets humans. Segons la [Convenció de Ginebra](#) que recull la definició de persona refugiada, és refugiada un persona que té un temor fonamentat de patir persecucions per un d'aquests motius: raça/ètnia, religió, nacionalitat, pertinença a un determinat grup social (per exemple, el col·lectiu LGTBI o les dones en certs països) o opinions polítiques.

A més a més, la [lleï espanyola d'asil](#) inclou de manera específica la perspectiva de gènere reconeixent les persecucions que pateixen concretament les dones com a motius per a garantir la protecció internacional. Aquestes persecucions són greus violacions de drets humans vinculades al gènere, com per exemple: la mutilació genital femenina, el matrimoni forçat o l'esclavitud domèstica, ús de las violacions com a arma de guerra, crims d'honor, tràfic de persones, en particular, amb finalitats d'explotació sexual, etc.

Per últim, no hem d'oblidar el gran nombre de nens i nenes no acompanyades que arriquen la seva vida durant el camí de fugida i que pateixen un gran risc de caure en màfies de tràfic de persones, d'òrgans o explotació. Per això, cal reclamar als nostres governs vies segures i legals d'accés perquè totes aquestes persones que, precisament, fugen de la guerra i de vulneracions de drets humans no hagin de patir més abusos en els trajectes de fugida a la recerca d'una vida segura i digna.

FONTS:

Oxfam Internacional: [Visibilizar lo invisible](#)

Amnistia Internacional: [Síria 2017/2018](#)

Amnistia Internacional: [Malí 2017/2018](#)

Barcelona Acció Intercultural: [Ucrania: los refugiados olvidados de Europa](#)

Europapress: [ACNUR: “Lo del este de Ucrania no es un conflicto congelado sino caliente y con enfrentamientos diarios”](#)

ACNUR: [5 millones de refugiados sirios](#)

ACNUR: [Descubre el porqué de la guerra de Siria](#)

ACNUR: [Global Trends 2016](#)

ACNUR: [Emergencia en Irak](#)

CARE Internacional: [SUFFERING IN SILENCE: The 10 most under-reported humanitarian crises of 2016](#)

Eldiario.es: [El miedo y la violencia originan una nueva ola de refugiados procedentes de Afganistan](#)

[Convenció de Ginebra sobre l'Estatut dels Refugiats \(1951\)](#)

[Ley 12/2009, de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria](#)

“Más que Cifras” de CEAR: Dades i estadístiques d’asil a Espanya i la Unió Europea de l’any 2017.

8) “L’Estat espanyol té voluntat acollidora?”

La política d’asil espanyola ha estat marcada per una baixa voluntat política d’acollir a persones refugiades.

La lleï d’asil del 2009 va anul·lar la possibilitat de sol·licitar l’asil a les ambaixades d’altres països, la qual cosa força a les persones que fugen de conflictes i persecucions a recórrer llargues i perilloses rutes fins arribar al país d’acollida per poder sol·licitar l’asil. Així mateix, es reclama visats de trànsit a les persones sirianes per entrar a l’Estat espanyol, quan l’ambaixada espanyola a Síria fa anys que està tancada.

Igualment, el procés de reubicació, a través del qual l’Estat espanyol es va comprometre a rebre 16.000 persones en cerca de refugi atrapades a Grècia i Itàlia abans de setembre del 2017, ha fracassat, ja que només n’ha rebut un 14 %. Pel que fa al conjunt de països de la Unió Europea, només s’han reubicat i reassentat 28.242 sol·licitants d’asil, un 18 % de les persones acordades.

A això, se suma la lentitud de l’Estat espanyol en tramitar sol·licituds d’asil. De mitjana, tarda uns 2 anys per resoldre. Així mateix, ha reduït en els últims anys el programa d’acollida a les persones sol·licitants d’asil i, continua denegant-ne un gran nombre, fet que aboca a la irregularitat a persones que ja han reconstruït la seva vida aquí.

FONTS:

Ley 12/2009, de 30 de octubre, reguladora del derecho de asilo y de la protección subsidiaria

Informe Intermón Oxfam: España suspende en la respuesta a la crisis mundial de desplazados (2016)

Eldiario.es: España, entre los Estados que más han incumplido su cuota de refugiados junto a los países del Este

El País: España estrecha aún más la “vía segura” para pedir asilo

CEAR: 15 datos sobre las personas refugiadas

9) “Els camps de refugiats són llocs segurs?”

La ONG Metges del Món va denunciar al 2016 que els camps de persones refugiades instal·lats a Grècia no compleixen amb les normatives internacionals establertes i que es troben en condicions deficientes i lamentables.

Camps de refugiats oficials grecs, així com d’altres a Europa compten amb uns recursos sanitaris, escoles i campanyes de vacunacions insuficients, condicions insalubres, així com amb

una baixa quantitat i qualitat del menjar. Hi són freqüents els casos d'abusos i violència contra les dones i infants. Així mateix, hi ha molts camps de refugiats que estan per sobre de les seves capacitats i la malnutrició afecta els nens i les nenes. La inseguretat dels camps de refugiats es fa més patent en el cas de **persones vulnerables** per la seva orientació sexual o gènere com **dones**, **nenes** o persones LGTBIQ.

FONTS:

Amnistia Internacional: *“Si quieren saber lo que es pasar miedo, hambre y frío de verdad, vengan aquí”*

Amnistía Internacional: *“Las mujeres refugiadas necesitan urgentemente protección frente a la violencia sexual y de género”*

Médicos del Mundo: *“Turquía aún no tiene nuevos campos de refugiados y los que hay son deplorables”*

Médicos del Mundo: *“Abusos sexuales a las refugiadas en el viaje a Europa”*

Human Rights Watch: *“Greece: Dire Risks for Women Asylum Seekers”*

ALTRES FONTS DOCUMENTALS:

“Más que Cifras” de CEAR: Dades i estadístiques d'asil a Espanya i la Unió Europea de l'any 2017.

Global Trends: Informe d'ACNUR amb les dades globals de desplaçament forçós a nivell mundial. (actualitzat cada any, aquí el del 2016)

Xarxa Antirumors de Barcelona Acció Intercultural: eines i discursos per desmuntar rumors i estereotips sobre diversitat cultural

Diccionari d'Asil de la CCAR (2009)

Informe CEAR 2017

Informe CEAR 2018

PROPOSTA DIDÀCTICA

Identificació de l'activitat

Temàtica: Rumors/prejudicis al voltant de les persones refugiades

Activitat: Debat i cerca d'informació

COMPETÈNCIES:

Competències específiques:

- Descriure els fenòmens socials de manera teòricament rellevant i tenint en compte la complexitat dels factors implicats, de les seves causes i dels seus efectes.
- Interpretar dades rellevants per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats de caire social, científic o ètic.
- Produir materials relacionats amb la diversitat cultural susceptibles de tenir un impacte crític en les concepcions de sentit comú.
- Reconèixer i avaluar la realitat social i la interrelació de factors implicats com a anticipació necessària a qualsevol acció.
- Analitzar críticament els discursos que configuren l'opinió pública.

Competències transversals:

- Capacitat d'anàlisi i síntesi
- Apreciació de la diversitat i multiculturalitat
- Desenvolupament d'un pensament i un raonament crític
- Treball en equip
- Ús de diferents tecnologies de la informació i de la comunicació amb finalitats diverses

Desenvolupament de l'activitat

I. TASQUES

1. Visualització del vídeo “No entran” i exploració de rumors

Projecció del material audiovisual [“No entran”](#) de CEAR accessible en línia, prèviament es demana a l'alumnat que pregui nota sobre les idees que expressen els personatges davant la persona que vol passar la frontera.

En finalitzar la visualització es comparteixen les idees, i el grup es convidat a posar sobre la taula altres expressions, idees, manifestacions que hagin sentit en el seu entorn relacionades

a persones refugiades o idees pròpies.

2. Debat al voltant de les percepcions de l'alumnat i el seu entorn

S'obre un espai d'intercanvi d'opinions i punts de vista sobre els prejudicis al voltant de les persones immigrades.

En grups mitjans, per conduir el debat es proposa la dinàmica de la “peixera”: es col·loquen quatre cadires al centre en petit cercle, on s'hi situaran quatre estudiants, mentre la resta de participants seran al seu voltant. De les quatre persones, dues representaran opinions favorables i dues en contra.

Les cadires han d'estar sempre ocupades, però no per les mateixes persones. A mesura que algú vulgui expressar un nou argument o opinió, s'aproparà al cercle, i farà una senyal a un dels participants per poder substituir-lo en la seva posició favorable o desfavorable.

És important aclarir abans del debat que tothom pot expressar les seves opinions encara que siguin polèmiques, sempre i quan no s'ofengui a les persones presents. Així mateix, es convida les persones participants a proposar opinions amb les que no estiguin d'acord per emfatitzar amb diferents punts de vista o per enriquir el debat.

El/la docent gestionarà els temps per a cada tema, tenint en compte els arguments presentats.

3. Cerca d'evidències

El grup classe es divideix per grups. El/la professor/a selecciona alguns dels estereotips més comuns. A continuació es proposen alguns (que han estat analitzats en el marc general exposat a la primera part d'aquesta proposta didàctica):

1. “Els refugiats¹⁵ estan envaint Europa”
2. “Entre els refugiats poden infiltrar-se terroristes”
3. “Amb l'atur que hi al país, no ens podem permetre l'acollida de persones refugiades”
4. “La solució perquè no vinguin és aixecar tanques”
5. “Europa té una política de portes obertes”
6. “Acullen refugiats i els donen ajudes, mentre que la gent (d'aquí) està a l'atur”
7. “Els refugiats venen de Síria”
8. “L'Estat Espanyol té voluntat acollidora”
9. “Els camps de refugiats són llocs segurs”

¹⁵ Sovint en el rumor s'utilitza el gènere masculí, fet que pot contribuir a considerar que la persona refugiada és un home.

La tasca que es proposa als grups és trobar evidències que refutin o confirmin aquesta afirmació. Per fer-ho, han de poder recollir dades d'aspectes jurídics, socials o polítics vinculats amb la cerca d'asil. El/la docent facilita un llistat de recursos especialitzats (webgrafia, fonamentalment) que pot ajudar a la cerca. Cada grup elabora un breu document de síntesi d'evidències (i les fonts), i una conclusió final.

4. Presentació d'evidències i reflexió final

Cada grup presenta de forma breu les evidències que ha trobat.

El/la professor/a convida l'estudiantat a reflexionar l'origen de les idees que es tenen de les persones refugiades, quins interessos hi pot haver al darrere i en quina mesura l'evidència ajuda a desmuntar el prejudici.

El/la docent també pot tancar la sessió fent referència a la pròpia experiència de l'alumnat: *en quina mesura l'activitat m'ha permès canviar algunes idees prèvies?*

II. PLANIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT

L'activitat es pot realitzar en una única sessió, d'entre 1 h 30 min i 2 h, si l'alumnat disposa de dispositius amb accés a internet.

Tasca	Tipus d'organització	Temps	Material	Observacions
Visionat i exploració	Visionat col·lectiu i dinàmica grupal	15 min	Internet (vídeo en línia) i pissarra	
Debat	Grup mitjà (25-40 aprox.) Dinàmica de peixera	30 min	4 Cadires mòbils en forma de cercle	El/la docent dona les indicacions, gestiona torns de paraula i avança en els temes.
	Gran grup (més de 50) – debat obert		Cap	
Cerca d'evidències	Activitat grupal	20 min	Dispositiu mòbil/ Aula informàtica	El lliurament es pot donar a l'aula virtual de l'assignatura
Presentació i reflexió final	Gran grup	30 min	--	La sessió pot tancar-se amb el vídeo " <u>Cuando no existes</u> " d'Aministia

IV. VARIACIONS DE L'ACTIVITAT

Aquesta activitat pot ser el punt d'inici per demanar a l'alumnat una activitat més proactiva, com a actors anti-rumors. En aquest sentit, es pot demanar dissenyar o portar a terme alguna acció sensibilitzadora (per exemple, l'elaboració de vídeos).

El/la docent també pot utilitzar aquesta activitat per potenciar l'empatia vers el col·lectiu i les seves dificultats. Aquesta activitat seria recomanable en particular si l'acció professional que es pot realitzar està vinculada amb l'atenció directe de persones en situació de refugi o demandants d'asil.

V. INSTRUMENTS D'AVALUACIÓ

Qüestionari d'avaluació per a l'alumnat, per conèixer la seva percepció sobre l'assoliment dels objectius.

Qüestionari de valoració de l'alumnat

Aquest qüestionari vol recollir la valoració que fa l'alumnat de l'activitat realitzada. És un qüestionari anònim. El valor 1 és gens i el 4 és molt.

1. L'exercici ha contribuït a reflexionar sobre els rumors al voltant les persones que cerquen asil?
 1 2 3 4
2. Aquesta activitat m'ha ajudat a identificar les conseqüències que comporten la formulació d'estereotips i rumors?
 1 2 3 4
3. L'activitat m'ha permès comprendre la importància de la informació veraç i el contrast de fonts per emetre opinions?
 1 2 3 4
4. Aquesta activitat ha facilitat que reflexionés sobre els motius pels quals els Estats mostren resistències a reconèixer aquest dret?
 1 2 3 4
5. Aquesta activitat ha fet que modifiqués o matisés la meva percepció sobre les persones refugiades?
 1 2 3 4

6. L'activitat ha contribuït a millorar les meves competències professionals per atendre aquest col·lectiu?

① ② ③ ④

7. Identifica dos aspectes positius i dos negatius de l'activitat.

8. Propostes de millora o comentaris:

Graella d'avaluació

A partir del treball del grup en la cerca d'evidència vinculada amb el rumor:

	1	2	3	4
Comprensió de la problemàtica associada al rumor/rumors				
Identificació de la simplificació que representa en rumor				
Aportació d'evidències rellevants i pertinents				
Reconeixement de la complexitat del fenomen				
Ús de fonts fiables				
Ús de fonts actuals				

**Fundació
Autònoma Solidària**

UAB CAMPUS

Amb la col·laboració de:

CEA(R)

Comissió Catalana
d'Ajuda al Refugiat

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**